

справ. Тобто це не ті достойні люди, про яких йшлося при започаткуванні цього інституту сотні років тому.

Не в кожній країні існує інститут понятих, тому що він уособлює певну недовіру до правоохоронних органів. Це демократичні країни (США, Велика Британія) в яких сформовано правову державу, а суспільство має високий рівень правосвідомості й правової культури, характеризується традиційною довірою до правоохоронних органів, що робить недоцільним існування інституту понятих.

Як вважає А. П. Гагаловська, інститут понятих у сучасному кримінальному процесі - це очевидний прояв презумпції винуватості слідчого. На думку І. М. Бацька, необхідно виходити із презумпції чесного відношення слідчих до своєї справи при суворому дотриманні законності. Адже немає потреби щоб поняті, наприклад, стояли за спиною хірурга в той момент, коли він заносить руку зі скальпелем над тілом пацієнта, - щоб посвідчити правильність дій лікаря, якщо той припуститься помилки.

Презумпцію несумлінності органів розслідування необхідно усувати підвищенням довіри до їх діяльності, а не встановленням додаткового контролю з боку сторонніх спостерігачів (понятих), які мають лише поверхнєве уявлення про свою роль у кримінальному провадженні.

Уважний аналіз закону показує, що в тих слідчих (розшукових) діях, у яких передбачена участь понятих (обшук, огляд житла чи іншого володіння особи пред'явлення для впізнання, слідчий експеримент, освідування) беруть участь й інші особи: підозрюваний, свідок, потерпілий, експерт, спеціаліст, представник, педагог, лікар, захисник тощо, а при впізнанні ще й «статисти». У разі потреби уточнити обставини проведення слідчої (розшукових) дії та усунення будь-яких сумнівів, достатньо вдатися до допиту її учасників без допомоги понятих.

Прихильники участі понятих у проведенні слідчих (розшукових) дій стверджують, що у разі скасування цього інституту, будуть зловживання та порушення законності. Але ж можливі ситуації, коли навіть участь понятих та інших учасників процесу не зупинить від порушення закону недобросовісного слідчого, прокурора чи працівника оперативного підрозділу. На мій погляд, боротися з порушеннями законності треба не збільшуючи кількість контролерів за спиною слідчого, а шляхом підвищення рівня довіри суспільства до його діяльності, забезпечення реальної, а не задекларованої процесуальної незалежності та самостійності слідчого та створенням належних умов праці при яких на нього не розповсюджувався жорсткий тиск необхідності будь-якою ціною закінчити розслідування.

Розслідування злочинів на ґрунті расової, національної та релігійної ворожнечі в умовах формування правової держави (свроінтеграції)

Боровик А.М., ад'юнкт кафедри криміналістики та судової медицини НАВС
Науковий керівник: кандидат юридичних наук Комаринська Ю.Б.

Сучасна Україна обрала шлях європейської інтеграції. В зв'язку з чим 21 березня 2014 р. під час Позачергового Саміту Україна - ЄС було підписано політичну частину Угоди та Заключний акт Саміту, які від імені України підписав Прем'єр-міністр А. Яценюк. В результаті засідання Ради ЄС 27 червня 2014 року Президентом України П.Порошенком та керівництвом Європейського Союзу і главами держав та урядів 28 держав - членів ЄС була

підписана економічна частина Угоди. Відповідно Верховна Рада України та Європейський Парламент 16 вересня 2014 року синхронно ратифікували Угоду про асоціацію між Україною та ЄС. В ст. 1 даної Угоди зазначені цілі її підписання, однією з яких є посилення співробітництва у сфері юстиції, свободи та безпеки з метою забезпечення верховенства права та поваги до прав людини і основоположних свобод. Крім того, в розділі першому під назвою «Загальні принципи» у статті 1 зазначено, що повага до демократичних принципів, прав людини та основоположних свобод, як визначено в головних міжнародних актах щодо захисту прав та свобод людини, а також повага до принципу верховенства права повинні формувати основу внутрішньої та зовнішньої політики держав-учасниць даної Угоди. На жаль, на даний період часу забезпечення верховенства права, поваги до прав людини та її основоположних свобод не можливе без ефективної та злагодженої роботи правоохоронних органів.

В Україні і сьогодні актуальним залишається питання, пов'язане з вчиненням злочинів на ґрунті расової, національної та релігійної ворожнечі. Як свідчить спільне дослідження, підготовлене та проведене Американською асоціацією юристів Ініціатива з верховенства права (ABA ROLI) в Україні у співпраці з Вищою кваліфікаційною комісією адвокатури у 2006-2008 роках виразною стала тенденція до зростання злочинів на ґрунті ненависті. У великих містах активізувалися угруповання скінхедів - ця расистська молодіжна субкультура переживає бурхливе зростання в Україні. Скінхеде в Україні - це особи віком від 14 до 27 років, які об'єднуються в групи від 20 до 50 осіб. Такі групи існують у містах Києві, Дніпропетровську, Запоріжжі, Львові, Севастополі, Чернігові та Автономній Республіці Крим. Така обставина дозволяє стверджувати, що в нашій країні повинна активізуватися діяльність правоохоронних органів щодо боротьби з таким ганебним явищем, як расова, релігійна та національна ворожнеча.

В ході аналізу кримінального законодавства мотив вчинення злочину на ґрунті расової, національної та релігійної нетерпимості зазначений в наступних розділах - розділі II «Злочини проти життя та здоров'я особи» (п. 14 ч.2. ст. 115 «Умисне вбивство з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості»), ч. 2 ст. 121 «Умисне тяжке тілесне ушкодження з мотивів расової, національної або релігійної нетерпимості», ч. 2 ст. 122 «Умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження, вчинене з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості», ч. 2 ст. 126 «Побої і мордування, вчинені з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості», ч. 2 ст. 127 «Катування, вчинене з мотивів расової, національної чи релігійної нетерпимості»); розділі V «Злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина» (ст. 161 «Порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності або релігійних переконань»); розділі XII «Злочини проти громадського порядку та моральності» (ст. 300 «Везення, виготовлення або розповсюдження творів, що пропагують культ насильства та жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість і дискримінацію»).

При цьому більша кількість злочинів, вчинених з мотивів расової, національної та релігійної нетерпимості безпосередньо пов'язана з заподіянням шкоди життю та здоров'ю особи, які згідно зі ст. 3 Конституції України проголошені в нашій державі найвищою соціальною цінністю. Запорукою своєчасного та не упередженого розкриття та розслідування злочинів даної категорії правоохоронними органами є аналіз та дослідження елементів криміналістичної характеристики. Як зазначає М.І. Скригонюк,

криміналістична характеристика є системою відомостей про певні види злочинів, ознаки суб'єкта злочину (особи злочинця), його мотиви, предмет посягання, обстановку, злочинні способи, які мають значення для виявлення і розкриття таких діянь криміналістичними засобами, прийомами та методами.

Криміналістична характеристика злочинів розглядається як система, що складається з елементів: а) особи злочинця; б) способів готування до злочину, способів вчинення злочину, способів приховування злочину; в) особи потерпілого; г) предмету посягання; г) обстановки вчинення злочину; д) наслідків у вигляді будь-яких змін, викликаних злочином.

Необхідно зазначити, що криміналістична характеристика злочинів є системою, тому в практичній діяльності працівники правоохоронних органів повинні враховувати та аналізувати не окремі її елементи, а їх сукупність, не відокремлюючи їх один від одного та не надаючи перевагу якомусь одному з елементів безпосередньо. Таким чином, системний підхід до вивчення та дослідження структурних елементів криміналістичної характеристики злочинів, вчинених на ґрунті расової, національної та релігійної ворожнечі, дозволить правоохоронцям досягнути найбільшого успіху при їх розкритті та розслідуванні, та наблизити нашу країну до формування правової держави в умовах європейської інтеграції.

Окремі аспекти легалізації автотранспортних засобів здобутих злочинним шляхом

Брисковська О.М., кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем досудового розслідування ННПФПСКМ НАВС

Незаконне заволодіння автотранспортними засобами з їх подальшою легалізацією шляхом підробки або знищення ідентифікаційних позначень як різновид кримінального бізнесу завдяки своїй прибутковості вважається надзвичайно привабливим для злочинців.

В юридичній енциклопедії визначено поняття «легалізація» - так (фр. Legalisation) - засвідчення, узаконення; (лат. Ltgali) - правовий, юридичний, законний, надання юридичної сили певному актові. Під легалізацією автотранспортних засобів слід розуміти протиправну діяльність особи, або групи осіб, пов'язаних зі знищенням, або зміною номерів вузлів та агрегатів транспортних засобів здобутих злочинним шляхом, підробкою на них фальшивих документів, кінцевим результатом яких є реєстрація автомобілів здобутих злочинним шляхом у реєстраційно-екзаменаційному підрозділі ДАІ МВС України здебільшого без сплати мита та інших обов'язкових платежів (збору на обов'язкове державне пенсійне страхування та податку з власників транспортних засобів при проведенні їх державної реєстрації). У більшості випадків злочинці легалізують транспортні засоби, здобуті злочинним шляхом. Для незаконної легалізації транспортних засобів характерні такі ознаки, як: вибір відповідної марки, моделі автомобіля, кольору, технічного стану (у тих випадках, коли транспортним засобом незаконно заволодівають «під замовлення» з подальшою його легалізацією);

вибір місця тимчасового перебування транспортного засобу, який злочинці намагаються легалізувати (автокооперативи, станції технічного обслуговування, гаражі, стоянки, ангари тощо);